

ZIMÁNYI ÁRPÁD

Nyelvünk és nyelvhasználatunk folyamatosan változik. Erről maguknak a nyelvhasználóknak is vannak benyomásaik, tapasztalataik, és ugyancsak megvan ezzel kapcsolatos beállítottságuk és véleményük. A szókészlet lendületes bővülése mellett egyes nyelvtani elemek csak sokkal visszafogottabb mértékben változnak, de a nyelvészet itt is megállapít bizonyos irányokat (bővebben l.: KISS–PUSZTAI 2003. 38–40, 44–50). Ezekkel a folyamatosan változó tényezőkkel szemben helyesírásunk szakaszosan, időről időre módosul, követve a nyelv és a nyelvhasználat változását (SZEMERE 1974). A 20. század közepétől kezdve ez a szakaszosság három évtizedes intervallumokban jelentkezik: 1954-ben jelent meg helyesírási szabályzatunk 10. kiadása, 1984-ben követte a tőle jelentősebben különböző 11. kiadás (a továbbiakban: AkH.¹¹). A rendszerváltozás, az ahhoz kapcsolódó politikai, társadalmi változások, valamint a felgyorsult gazdasági, technikai fejlődés azonban már néhány évvel később szükségessé tette szókészletének felülvizsgálatát és korszerűsítését. 1994-ben jelent meg az AkH.¹¹ 11. lenyomata, amelyben a szabályok nem változtak – ezért nem új kiadás –, csupán a szókészlet egy része módosult: az elavult elemek és az archaizmusok kikerültek belőle, míg az újabb, nélkülözhetetlen lexémákkal kis mértékben bővült. Nagyobb mértékű bővítésre az 1999-es *Magyar helyesírási szótárban* volt lehetőség, amely az 1988-as *Helyesírási kézikönyv* felülvizsgálatával készült. A 2000-es évek elején már megfogalmazódott annak az igénye, hogy meg kell kezdeni a 12. kiadás előkészítő munkálatait. Akkor gyorsultak fel a folyamatok, amikor az Osis Kiadó megjelentette a *Helyesírás* című kézikönyvet, amely számos, addig nem szabályozott jelenséget – részben a szerzők belátása szerint – kodifikált (LACZKÓ–MÁRTONFY 2005).

Milyen várakozások előzték meg, illetőleg sürgették az új szabályzat megjelenését? Az említett szókészleti módosítás vagy bővítés semmiképpen sem bizonyult elégségesnek, pusztán felszíni és felszínes beavatkozás volt. Egyre határozottabban megmutatkozott a kodifikálás és sztenderdizálás hiánya számos új nyelvi jelenség esetében. Balázs Géza a szabályozásban három fő alapelvet határozott meg: társadalmi szükségszerűség (igény), funkcionális hatékonyság (célszerűség) és a nyelvi rendszerbe való illeszkedés, rendszerszerűség (BALÁZS 2001. 211). Ami a konkrét változásokat illeti, egyfelől különösen a földrajzi nevek, valamint a külön- és egybeírás esetében sürgették jelentősebb átalakítást, sőt reformot e két részterület túlszabályozott volta miatt, másfelől általános egyszerűsítést javasoltak (BALÁZS 2000. 40, 90).

1. A MAGYAR HELYESÍRÁS KODIFIKÁCIÓJÁNAK MÓDSZERTANA - AZ ÚJ SZABÁLYZAT KÉSZÍTÉSE

A munka elméleti hátterét a nyelvi tervezés (language planning) folyamatosan bővülő és korszerűsödő szakirodalma jelenti. A nyelvi tervezés folyamatán belül megkülönböztetjük a

státustervezést és a korpusztervezést, az utóbbinak pedig három formáját ismerjük: grafizáció (az írásrendszer kialakítása), a sztenderdizálás vagy kodifikálás (a kiejtés, a nyelvtan, a szókészlet és a helyesírás tudatos szabályozása, illetve rögzítése) és az intellektualizáció (a köz- és szaknyelvi szókészlet elterjesztése a megfelelő társadalmi rétegekben). A korpusztervezésről, a nyelvi normáról, illetve a sztenderd kialakításáról bőséges szakirodalom áll rendelkezésünkre (KISS 1995. 241–243; LANSTYÁK 2009. 11–24; WARDHAUGH 1995. 32; stb.).

A helyesírási normának másféle jellemzői vannak, mint a nyelvi sztenderdnek:

- Az írás és a helyesírás nem természetes képződmény, mint a nyelv, hanem mesterséges.
- Tudatos vagy viszonylag tudatos produktum.
- Elsajátítása főképp iskolai tanulás eredménye, és nem ösztönösen megy végbe.
- Az egész kodifikált szabályzat a sztenderd része, nincsenek különféle helyzetekhez kötött és elfogadott írásváltozatok.
- A helyesírásnak e jegyek miatt erősen zártnak kell lennie: a nyelvhasználó nem alakíthatja szabadon, az adott korban stabil, állandó.

Megjegyzés: az utóbbi két pontot tekintve igen kis mértékben – már történetileg is – kivétel lehet a sajtónyelv, valamivel nagyobb mértékben az irodalmi nyelv, és mind jobban kivonja magát a szabálykövetés alól az internetes és az SMS-nyelv. Ez nem csupán a magyarra igaz (vö. BALÁZS 1998. 144–145, 186), hanem ugyanerről számol be az *Európai helyesírások* című kötet is, többek között a francia és az olasz tekintetében (BALÁZS–DEDE 2009. 83–84, 198, 293–301).

Ami pedig az AkH. 12. kiadását illeti, ennek előkészítő munkálatai még 2003-ban kezdődtek, és jelen sorok írása idején, 2015-ben érnek véget. Helyesírásunkat az MTA Magyar Nyelvi Bizottsága (2011-től új nevén: Magyar Nyelvi Osztályközi Állandó Bizottsága) gondozza. Tagjai között nemcsak nyelvészek, hanem a többi akadémiai osztály képviselői is helyet foglalnak (biológus, kémikus, matematikus, orvos, jogász stb.), így a különböző tudományterületek nyelvi-helyesírási kérdéseiben hitelesen és felelős módon nyilvánítanak szakvéleményt. E harminctagú testületen belül szükségessé vált egy szűkebb, hatékony, operatív bizottság létrehozása, melynek tagjai mind olyan nyelvészek, akik egyszersmind a helyesírás elméletének és gyakorlatának szakemberei is. Az általuk kialakított álláspontot időről időre a teljes bizottság is megvitatta.

A munka menete a következő volt:

- résztanulmányok készítése a szabályzat egyes fejezeteihez bizottsági tagok és külső szakértők közreműködésével;
- a szabályzati rész megvitatása I.;
- szélesebb szakmai kör bevonása;
- a határon túli egyetemek bevonása;
- nyílt szakmai vita az MTA és a Nyelvtudományi Intézet bevonásával (2008);
- a tanulságok összegzése, levonása;
- szabályzati rész megvitatása II.;
- a szótári rész megvitatása és bővítése;
- az MTA I. Osztályának véleménye a készülő anyagról;
- lektori jelentések készítése;
- az I. Osztály és a lektorok véleményének figyelembevételével újabb általános és részletes ellenőrzés, javítás.

A szabályozás, a kodifikáció folyamatában a következő alapelveket, illetve célokat tartotta szem előtt a bizottság:

- minél kevesebb változtatás;
- az ellentmondások kiküszöbölése;
- a kivételek számának csökkentése;
- a célközönség figyelembevétele: a grammatizáló fogalmazásmód egyszerűsítése;
- az alakváltozatok típusainak és számának növelése;
- a szabályzati részben a nyelvhelyességi ítéletek mellőzése.

Részletesebben szólva: a helyesírási reform gondolatát igen hamar el kellett vetni; ez pedig az előzetes várakozásokkal szemben meglepő, ugyanakkor mégis indokolt döntés a következők miatt. Egyfelől írásközpontú társadalmunk, másfelől a reformokkal szemben valószínűsíthető ellenállás arra sarkallta a bizottságot, hogy nem érdemes, sőt nem is szabad nagyobb átalakítást végrehajtani a szabályzatban. Beláthatatlan következményekkel járna és nagy anyagi ráfordítást igényelne a túl sok változtatás társadalmi érvényesítése, gondoljunk a könyv- és a lapkiadásra, a szerkesztőségekre, de még inkább az oktatásra, a tankönyvekre, az új helyesírás-ellenőrző programokra, a hivatalos élet, jogszabályok stb. területére. Mai világunkban világosan látjuk, mennyire szabálykövetőek az emberek a különféle élethelyzetekben, akkor pedig mi a garancia arra, hogy a helyesírással szemben lesznek elfogadóak. Más országok reformkísérleteinek fogadtatása is igen beszédes indikátor, ahogy azt az *Európai helyesírások* c. kötet is bizonyítja (BALÁZS–DEDE 2009. 11–13).

Az új szabályzatról készült igen alapos lektori jelentés minderről a következőket írja: „A helyesírásnak, pontosabban a helyesírás szabályozásának számos, egymással részben ellentmondásban álló követelménynek kell megfelelnie. Ezért *ideális* helyesírás szükségképpen nem is létezik, legfeljebb *optimális* szabályozásról beszélhetünk. [...] Végül talán a legfontosabb követelmény a helyesírással kapcsolatban az, hogy *állandó* legyen, ne változzon rövid időn belül túl sokat.” (LENGYEL ET AL 2014. 1)

Helyesírási kiadványaink sohasem voltak ellentmondásoktól mentesek. Most igen határozott volt az a törekvés, hogy ezeket ki kell küszöbölni, meg kell szüntetni. Ezt célozta a többszöri alapos áttekintés, amikor napfényre kerültek a szójegyzék következetlenségei. Az előző kiadások szerkesztésekor még sohasem végeztek ilyen alapos ellenőrzést, melynek révén százas nagyságrendben sikerült korrekciókat végrehajtani. Olyanokat is, amelyek nem csupán 30 vagy 60 évre, hanem 100 évre visszamenően gördültek tovább kiadásról kiadásra. A szabályostól eltérő formákra mindaddig azt mondták a helyesírás szakemberei, hogy a hagyomány miatt íródhatnak másképpen, és már régóta megszokottá váltak, ezért nem érdemes módosítani őket. Most viszont bátrabb volt a testület, és ennek köszönhetően a kivételes írásmódú alakok száma – többségük az egybe- és különírás esete – alaposan megfogytokzik, pl. bizonyos határozós szerkezetek indokolatlan egybeírása helyett egységesen és szabályosan különírás lesz: AkH.¹¹ *fejbe lő – fejbőlövés, gúzsba köt – gúzsba kötés, kerékbe tör – kerékbe törés*; AkH.¹² *fejbe lő – fejbe lövés, gúzsba köt – gúzsba kötés, kerékbe tör – kerékbe törés*.

2. JELENTŐSEBB SZABÁLYVÁLTOZÁSOK

Keszler Borbála, a bizottság elnöke a következőkben tipizálta a változásokat: 1. a nyílvánvaló hibák kijavítása; 2. a fogalmazás pontosítása; 3. a szabálypontokban a sok – kevés megjelölés helyett szolisták adása; 4. egyes részek didaktikai szempontú átszerkesztése; 5. szabálypont vagy szabálypontrész kihagyása; 6. bizonyos szabályok enyhítése, a korábban szabályozott kérdések alternatívvá tétele; 7. a szabálypontok bővítése, kiegészítése, új szabálypontok beiktatása; 8. szabályváltoztatás (KESZLER 2015. 4).

Példák. Az AkH.¹¹ 75. pontja a *h* végű szavak sajátos csoportjával foglalkozik. A *céh*, *cseh*, *düh*, *juh*, *méh*, *pléh*, *rüh* esetében tőszóként és mássalhangzóval kezdődő toldalék alkalmazásakor hagyományosan nem ejtettük a *h*-t [cé, cse, dü stb.]. Nyelvváltozásunk újabb jele, hogy manapság egyre általánosabb a *h* ejtése. Ennek egy esetben van helyesírási következménye, mégpedig a *-val*, *-vel* és a *-vá*, *-vé* határozóragok kapcsolódásakor: *céhvel*, *csehvel*, *dühvel*, *juhval* stb. Ha viszont ejtjük a *h* hangot, más eredményre jutunk: *céhhel*, *csehhel*, *dühhel*, *juhhal*. A bizottság szerint a helyesírásnak nem kell irányítania a nyelvhasználatot és a nyelvtant, ezért megszűnt az eddigi sztenderd alakok egyedül helyes volta, és a valós ejtismódot kell írásban

tükrözni, akár *h*-val, akár *h* nélkül történik, ily módon alakváltozatként mindkét forma helyes lesz: *céhvel* ~ *céhhel*, *céhvé* ~ *céhhé*, *csehvel* ~ *csehhel*, *dühvel* ~ *dühhel* stb.

A *dühvel* ~ *dühhel* típusú kettősségen kívül a szabályzat más pontjaiban is megjelennek újabb alakváltozatok. Az AkH.¹¹ 25. pontja foglalkozott velük; most a következőkkel bővült a kétféleképpen írható szavak listája: *bólingat* ~ *bólintgat*, *kacsingat* ~ *kacsintgat*, *tekinget* ~ *tekingtet*. Itt a két fő alapelv, a kiejtés és a szóelemzés egymás melletti, egymást ki nem záró érvényesülését láthatjuk. Ugyancsak alakváltozatokkal találkozunk egyes idegen szavak esetében: *e-mail* ~ *ímél*, *spré* ~ *szpré* ~ *spray*, *standard* ~ *sztenderd*, *státus* ~ *státusz*, *dzsessz* ~ *jazz*, *pacemaker* ~ *pésméker*; a rövidítések és a betűszók körében: *old.* ~ *o.* (*oldal*), *l.* ~ *ld.* (*lásd!*); *CD* ~ *cédé*, *DVD* ~ *dvd* ~ *dévéde*; az „elseje” számjeggyel írt, keltezésbeli változatában: *1-jén* ~ *1-én*. A többféle írásmód kodifikálását egyfajta rugalmasságként értelmezhetjük, bár a bizottságban nagy viták zajlottak erről a megengedő eljárásról.

A jelentősebb, elvi változások közé tartozik az egyszerűsítő írásmód hatókörének szűkülése a tulajdonnevek körében. Az AkH.¹¹ 94. pontja szerint az egyszerűsítés elve szerint írjuk a hosszú mássalhangzóra végződő utónevek toldalékos alakjait: *Mariann* + *-val* = *Mariannal*. Ezt az eljárást eddig sem vonatkoztatták a családnevekre és a földrajzi nevekre: *Mann* + *-val* = *Mann-nal*, *Papp* + *-val* = *Papp-pal*; *Bükk* + *-vel* = *Bükk-vel*, *Tallinn* + *-nál* = *Tallinn-nál* (de: *Pap – Pappal*, *Bük – Bükkel*). Az új szabályok egységesen tekintenek az összes tulajdonnévi csoportra, és a tulajdonnév alapalakjának megőrzése végett az utóbbi elv alapján írjuk az utóneveket (*Mariann-nal*, *Mariann-nál*, *Odett-tel*, *Ivett-tel*), a márkanameket (*Knorr-ral*, *Knorr-ról*, *Elzett-tel*), a címekeket (*Blikk-vel*, *Szerelmes szonett-tel*).

A külön- és egybeírás bonyolult szabályai sok gondot okoznak a mindennapi írásgyakorlatban és az oktatásban egyaránt. De ugyanez a véleményük az írással hivatásszerűen foglalkozó íróknak, szerkesztőknek, korrektoroknak is. Ezen kíván segíteni az új szabályzat, de nem olyan módon, hogy megváltoztatná vagy egyszerűsítene a szabályokat, hanem azok sokkal logikusabb elrendezésével. A minimális változások közül egy egyszerűsítő célzatú szabályt érdemes kiemelni: a hat szótagos többszörös szóösszetételek esetében nem kell kitenni a kötőjelet akkor, ha az alapalakhoz az egy betűből álló *-i* melléknévképző járul: *gépjárművezető* – *gépjárművezetői*, *magánnyugdíjpénztár* – *magánnyugdíjpénztári*, *munkaerőpiac* – *munkaerőpiaci*, *híradástechnika* – *híradástechnikai*, *szakközépiskola* – *szakközépiskolai*, *élelmiszeripar* – *élelmiszeripari*, *vendéglátóipar* – *vendéglátóipari* (eddig: *gépjármű-vezetői*, *munkaerő-piaci*, *híradás-technikai* stb.). Más okok miatt kikerül a kötőjelet a *valószínűségszámítás* szóból.

Bővül a tulajdonnevek csoportja. Az állatnevek, személynevek, földrajzi nevek, intézménynevek, a csillagászati elnevezések, a kitüntetések, díjak neve, a címek mellett új kategóriaként megjelennek a tárgynevek. Ezek fajtái: a nemzeti ereklyék (*Szent Korona*, *Szent Jobb*), a hajónevek (*Santa Maria*, *Titanic*), a mozdonynevek (*Nádor*, *Deáki*), az úrjárművek neve (*Apollo*, *Szaljut*), a fegyvernevek (*Excalibur*, *Kövér Berta*), a hangszernevek (*Lady Blunt*) és a gyémántnevek (*Rózsaszín Párduc*, *Kohinoor*). Hosszú viták után sem sikerült dűlőre jutni a lakóparkok nevének írásában, ezért külön szabályozásuk elmarad. Néhány ponttal és újabb példákkal kiegészült viszont a csillagászati elnevezések, valamint a kitüntetések, díjak alfejezete. A földrajzi nevek szabályai sem változtak, a példasorok azonban kiegészültek néhány határon túli magyar tulajdonnévvel (*Garamszentbenedek*, *Szépkenyerűszentmárton*, *Gyergyói-medence*, *Ungvári járás*). A szójegyzékbe még több Kárpát-medencei – illetőleg azon túli – megnevezés került be.

Az idegen szavak írásának szabálya új ponttal bővül. Ha az idegen írásmódú szó végén hangérték nélküli (néma) betű van, vagy ha az utolsó kiejtett hangot bonyolult betűkombináció jelöli, akkor az összetételi utótagot kötőjellel kapcsoljuk az előtaghoz: *couchette-rendelés*, *lime-likőr*, *ragtime-koncert*. Ugyancsak új szabálypont szentesíti azt a már régóta meglévő – ám szabályzatban nem rögzített – gyakorlatot, mely szerint két kötőjelet is használunk a többszörös összetételekben, ha azok előtagja már eleve kötőjeles szerkezet: *C-vitamin-adagolás*, *Nobel-díj-átadás*, *tarokk-kártya-játékos*, *tb-járadék-csökkentés*. Csak kevés szóra terjed ki az eddig kivételes írásmódú *-szerű* utótag szabályának módosulása. Most megszűnik ez a kivételezett

helyzet, és az -sz végű szavakban az ún. egyszerűsített kettőztetés helyett (ssz) kiírjuk mindkét sz betűt (szsz): *ésszserű, gipszserű, himnuszserű, penészserű, viaszserű*.

Terjedelmét tekintve az írásjelek fejezete bővül a legnagyobb mértékben. De itt sem a szabályok változása miatt, hanem a tipográfiai tanácsok következtében. A szövegszerkesztő programoknak köszönhetően átalakult a mai írásosság, ezért a korábbinál fontosabbá vált ez a fejezet. A kellően nem tájékozott és gyakorlatlan felhasználók típushibái válnak kiküszöbölhetővé, amikor a pont, vessző, kettőspont, kérdőjel, felkiáltójel, három pont, paragrafusjel, százalékjel, kötőjel, nagykötőjel, gondolatjel, idézőjel, zárójel előtt és után alkalmazandó szóközről is szól a szabálypont (az idézőjel és a zárójel esetében pedig különféle fajtáit is bemutatja).

3. A SZÓJEGYZÉK VÁLTOZÁSA

A szabályzati részt tehát csupán kevés változás jellemzi, a szójegyzék azonban jelentős mértékben megújult: példaanyaga közel 30%-kal bővült, szókészlete korszerűsödött, új fogalmak kerültek bele eddig meglehetősen szerény előfordulással szereplő regiszterekből (árucikkek, kereskedelem, gasztronómia, egzotikus gyümölcsök, zöldségfélék, testápolás, egészségipar, sportnyelvi szavak, közéleti fogalmak, egyházi szókészlet, technikai eszközök, infokommunikáció, oktatás – mert ez utóbbi terület műszókészlete is bővült nélkülözhetetlen és gyakori elemekkel). Lexikográfiai szempontból különös szerepe van a bokrosításnak, egy-egy bokor többféle helyesírási jelenségre ad példát (pl. az egybe-, a külön- és a kötőjeles írásra). Megjegyzendő, hogy az elavult fogalmak már 1994-ben, az AkH.¹¹ kiadásának 11. lenyomatában kikerültek a szójegyzékből, most csak meglehetősen kis számban rostálódott meg a szókészlet.

Többször végigmenve az egész szójegyzéken, körültekintő eljárás keretében a bizottság megvizsgálta az összes szó, illetve kifejezés írásmódját, összegyűjtötte és elemezte az ellentmondásos eseteket, és az egyértelmű hibákat javította, a következetlenségeket megpróbálta korrigálni. A problémák száma százas – sőt: több százas – nagyságrendű volt (leginkább az -ó, -ő képzős melléknévi igenévi előtagú szerkezetek és összetételek, valamint az igei alaptagú határozós szerkezetéből képzett főnevek írása volt ellentmondásos, pl. *sorban áll – sorban állás, de sorba áll – sorbaállás; partra ér – partra érés, de partra száll – partraszállás*).

Különösen az idegen szavak magyaros (fonetikus) vagy idegenszerű írásmódjának megállapításában – de más esetekben is – felhasználtuk az internetes keresőprogramokat, melyek adatai megkönnyítették a döntést a többféle írásmód között. Az új szabályzat, illetőleg annak szójegyzéke itt is kellő mozgásteret hagy a nyelvhasználóknak (*spré ~ szpré ~ spray*). A bizottság nem akart annyira előrerohanni, mint ahogy az 1999-es *Magyar helyesírási szótár* tette pl. a *kapucsínó* fonetikus írásmódja esetében.

Egyedi változások. Hosszú magánhangzóval írjuk mostantól az *árbóc* és a *búra* főneveket. Kodifikált változatuk most már a mai kiejtéshez igazodik, nem pedig a túlhaladott állapotot őrzi. Ugyancsak időtartam-változás történik a következő szavakban (elől az eddigi, AkH.¹¹ szerinti írásmód): *irreverzibilis – irreverzibilis, nűánsz – nűansz, okarína – okarina, reváns – revans, rubeóla – rubeola, samanizmus – sámánizmus, sarlatanizmus – sarlatanizmus*. Egybeírandó – mert annyira egybeforrott – a *nyitvatartás*, bár ily módon szembekerül a határozói igeneves szerkezetek eddigi szabályával. Kiküszöbölődik viszont a *nyitva tartás – nyitvatartási (idő)* eddigi szabálykövető, a nyelvhasználó számára mégis megmagyarázhatatlan kettőssége. A jelentésváltozás, illetőleg a mindennapi gyakorlatban már megtörtént egybeforradás miatt a korábbi különírás helyett egybeírandó a *szabadpiac, szabadvers* és *szabadstrand*. Hasonlóan egybeírandó a *javítóérettségi, elsőfokú (ítélet) éticsiga, fekvőbeteg, gyengénlátó, idevonatkozó, keménytojás, lágytojás, kóboráram, osztályozóértekezlet, keresztspók, kémiaszakkör, vállalko-*

zószellem(ű). Indokolatlannak bizonyult több olyan határozós összetételnek az egybeírása, amely különírt igei szerkezetből származik. Pl. AkH.¹¹: *célra tör – célratörés, fejbe lő – fejbőlövés, harcba vet – harcbevétel, kerékbe tör – keréketörés, kezelésbe vesz – kezelésbevétel, tervbe vesz – tervbevétel*; AkH.¹²: az iménti esetek mindegyikében különírás, pl. *célra törés, fejbe lövés, harcba vetés* stb. Mostantól a bevett gyakorlathoz igazodik a BÚÉK (eddig: B. ú. é. k.).

Olyan szavak is előfordultak az eddig érvényes szójegyzékben, amelyek nem feleltek meg a korábbi szabályoknak; most ezek módosítása is megtörtént (elől az AkH.¹¹, a második helyen az új, szabálykövető alak): *életalálharc – élet-halál harc, napéjgyenlőség – nap-éj egyenlőség, örökkön-örökké – örökkön örökké, sete-suta – setesuta*.

ÖSSZEGEZÉS

A magyar helyesírási szabályainak új, 2015-ös kiadása régen várt akadémiai kézikönyv. Bár reformról semmiképpen sem beszélhetünk, a változásoknak még e visszafogott mennyisége is csak hosszabb idő alatt épül be a társadalmi tudatba. A megjelenés után haladékat kell kapniuk az írással hivatásszerűen foglalkozóknak, illetőleg az iskolának, hogy megfelelően alkalmazzák az új szabályokat. A szövegszerkesztők helyesírás-ellenőrző programjait is módosítani kell, ez ugyancsak időigényes – egyben költséges – folyamat.

A munkának azonban koránt sincs vége. Felmerült az igény, hogy az általános használatra készült akadémiai szabályzat mellett készüljön egy egyszerűsített iskolai kiadvány is. „Az iskolai változat kiadása lehetővé tenné annak a rossz gyakorlatnak az elkerülését, hogy a tanulóktól a helyesírás-tanítás során válogatás nélkül számon kérjék a szabályzat legapróbb, számukra legkevésbé fontos részleteinek a tökéletes tudását” (LENGYEL et al 2014. 2). Emellett fölvetődött az is, hogy a kiadók, szerkesztőségek számára szükséges lenne egy még részletesebb, szakmai munka is. Mindkét terv előkészítése a közeljövőben megkezdődhet, ám megvalósításuk még várat magára.

IRODALOM

AKH.¹¹ = *A magyar helyesírás szabályai*. 11. kiadás. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1984.

BALÁZS GÉZA 1998. *Magyar nyelvkultúra az ezredfordulón*. A–Z Kiadó, Budapest.

BALÁZS GÉZA 2000. *Lehetséges nyelvi szabványok*. A–Z Kiadó, Budapest.

BALÁZS GÉZA 2001. *Magyar nyelvstratégia*. Magyarország az ezredfordulón. Stratégiai kutatások a Magyar Tudományos Akadémián. Sorozatszerk. Glatz Ferenc. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest.

BALÁZS GÉZA – DEDE ÉVA (szerk.) 2009. *Európai helyesírások*. Az európai helyesírások múltja, jelene és jövője. Inter Kht. – PRAE.HU, Budapest.

KESZLER BORBÁLA 2004. *Írásjeltan*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

KESZLER BORBÁLA 2015. *A magyar helyesírás szabályai 12. kiadásáról*. Beszámoló az MTA I. Osztálya számára. Kézirat.

KISS JENŐ 1995. *Társadalom és nyelvhasználat*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

KISS JENŐ – PUSZTAI FERENC 2003. *Magyar nyelvtörténet*. Osiris Kiadó, Budapest.

LACZKÓ KRISZTINA – MÁRTONFY ATTILA 2005. *Helyesírás. A magyar nyelv kézikönyvtára sorozat. Sorozatszerk. Tolcsvai Nagy Gábor. Osiris Kiadó, Budapest.*

LANSTYÁK ISTVÁN 2009. *Nyelvművelés, nyelvtervezés, nyelvmenedzselés. Jazyková kultúra, jazykové plánovanie, jazykový manažment. STIMUL, Pozsony–Bratislava.*

LENGYEL KLÁRA – NÁDASDY ÁDÁM – SIPTÁR PÉTER 2014. *Előterjesztés a Magyar Tudományos Akadémia Első Osztálya részére A magyar helyesírás szabályai új kiadásának kéziratával kapcsolatban. Kézirat.*

SZEMERE GYULA 1974. *Az akadémiai helyesírás története 1832-től 1954-ig. Akadémiai Kiadó, Budapest.*

WARDHAUGH, RONALD 1995. *Szociolingvisztika. Osiris-Századvég, Budapest.*

ABSTRACT

Since 1832 the codification of the Hungarian orthography is regulated by the Linguistic Committee of the Academy of Sciences. While the lexicology and – in some respect – the grammatical forms of spoken language change continuously, spelling rules are modified only every 30-40 years. After a decade's work, the new edition of the Hungarian orthography is about to be published. The paper gives a detailed survey on the preparation carried out by the Committee, enumerates the main principles of the changes, and compares some rules found in the previous and the new edition. Both our society and everyday life are characterised by the dominance of the written forms, that is why today it is impossible to introduce a spelling reform. This is the most important feature of the new Academic orthography.